

Дело C-819/21

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

30 декември 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Landgericht Aachen (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

6 декември 2021 г.

Искател:

Staatsanwaltschaft Aachen

Предмет на главното производство

Признаване и изпълнение на чуждестранни съдебни решения по наказателни дела — Рамково решение 2008/909/ПВР — Право на справедлив съдебен процес — Държава членка, в която според националния съд в изпълняващата държава членка съдебната система вече не функционира съгласно принципа на правовата държава — Възможност на националния съд в изпълняващата държава членка да откаже да изпълни чуждестранното съдебно решение

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на правото на Съюза, член 267 ДФЕС

Преюдициални въпроси

1. Може ли националният съд на изпълняващата държава членка, който е сезиран да се произнесе с решение за допускането на изпълнение на съдебно решение, на основание член 3, параграф 4 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година във връзка с член 47, втора алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз да откаже признаването на съдебното решение на друга държава

членка и изпълнението на наложеното с това съдебно решение наказание съгласно член 8 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година, ако са налице основания да се приеме, че към датата на издаването на подлежащото на изпълнение решение, съответно на отнасящите се до него последващи решения, условията в тази държава членка са несъвместими с основното право на справедлив съдебен процес, тъй като самата съдебна система в тази държава членка вече не функционира съгласно заложената в член 2 ДЕС принцип на правовата държава?

2. Може ли националният съд на изпълняващата държава членка, който е сезиран да се произнесе с решение за допускането на изпълнение на съдебно решение, на основание член 3, параграф 4 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година във връзка със заложената в член 2 ДЕС принцип на правовата държава да откаже признаването на съдебното решение на друга държава членка и изпълнението на наложеното с това съдебно решение наказание съгласно член 8 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година, ако са налице основания да се приеме, че към датата на издаване на решението, с което се допуска изпълнението, съдебната система в тази държава членка вече не функционира съгласно заложената в член 2 ДЕС принцип на правовата държава?

3. При положителен отговор на първи въпрос:

Трябва ли, преди да се откаже признаването на решение на национален съд на друга държава членка и изпълнението на наложеното с това съдебно решение наказание на основание член 3, параграф 4 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година във връзка с член 47, втора алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз, поради наличие на основания да се приеме, че условията в тази държава членка са несъвместими с основното право на справедлив съдебен процес, тъй като самата съдебна система в тази държава членка вече не функционира съгласно заложената в член 2 ДЕС принцип на правовата държава, на втори етап да се провери дали несъвместимите с основното право на справедлив съдебен процес условия в съответното производство са се отразили неблагоприятно конкретно на осъденото лице/осъдените лица?

4. При отрицателен отговор на първи и/или втори въпрос в смисъл, че решението дали условията в дадена държава членка са несъвместими с основното право на справедлив съдебен процес, тъй като самата съдебна система в тази държава членка вече не функционира съгласно принципа на правовата държава, следва да бъде постановено не от съдилищата на държавите членки, а от Съда на Европейския съюз:

функционира ли е съдебната система на Република Полша на 7 август 2018 г. и/или на 16 юли 2019 г., съответно функционира ли съдебната система на Република Полша понастоящем съгласно принципа на правовата държава, произтичащ от член 2 ДЕС?

Посочени разпоредби от правото на Съюза

Харта на основните права на Европейския съюз, член 47, първа алинея

Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в Европейския съюз (ОВ L 327, 2008 г., стр. 27)

Рамково решение на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (2002/584/ПВР) (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3)

Посочени разпоредби от националното право

Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Закон за международната правна взаимопомощ по наказателни дела, наричан по-нататък „IRG“), по-специално член 73, второ изречение, който съответства на член 3, параграф 4 от Рамково решение 2008/909

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 Полският гражданин М. D. има обичайно местопребиваване в Германия. На 7 август 2018 г. Sąd Rejonowy Szczecin — Prawobrzeże (Районен съд Шчечин — Район Правобжеже, Полша) осъжда М. D., като му налага наказание лишаване от свобода за срок от шест месеца година и отлага изпълнението на наложеното наказание. М. D. не присъства по време на съдебното заседание на 7 август 2018 г. Според Sąd Okręgowy Szczecin (Окръжен съд Шчечин, Полша) призовката за съдебното заседание на 7 август 2018 г. е изпратена на М. D. на неговия адрес в Пиржице (Полша), който е посочен в предварителното разследване.
- 2 Съгласно германския Strafgesetzbuch (Наказателен кодекс, наричан по-нататък „StGB“) извършените в периода от март 2009 г. до 31 юли 2009 г. деяния, за които е постановена осъдителната присъда, са наказуеми като присвояване и подправка на документи на основание член 246, параграф 1 и член 267 от StGB.

- 3 С решение от 16 юли 2019 г. Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Районен съд Шчечин — Район Правобжеже) отменя условното осъждане и постановява изпълнението на наказанието лишаване от свобода.
- 4 На 17 декември 2020 г. Generalstaatsanwaltschaft Köln (Главна прокуратура Кьолн, Германия) решава въпреки европейската заповед за арест на Sąd Okręgowy Szczecin (Окръжен съд Шчечин) от 13 август 2020 г. да не предаде М. D., тъй като същият има обичайно местопребиваване в Германия и е възразил срещу предаването си.
- 5 На 26 януари 2021 г. Sąd Okręgowy Szczecin (Окръжен съд, Шчечин) иска Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Главна прокуратура Берлин, Германия) да преразгледа признаването на наложеното на М. D. наказание лишаване от свобода съгласно член 4 от Рамково решение 2008/909. Главна прокуратура Берлин препраща това искане на компетентната Staatsanwaltschaft Aachen (Прокуратура Аахен, Германия), тъй като М. D. пребивава в района на нейната компетентност в Германия.
- 6 Прокуратура Аахен изслушва М. D. във връзка с искането на Sąd Okręgowy Szczecin (Окръжен съд, Шчечин).
- 7 На 18 юни 2021 г. М. D. уведомява по телефона Прокуратура Аахен, че се опитва чрез адвокат да изясни въпроса с полските власти. Той твърди, че не е получил призовка. Освен това обвиненията били неверни и по същество.
- 8 На 11 август 2021 г. Прокуратура Аахен получава писменото становище от М. D. В него той посочва, че е получил лекия автомобил, който е бил предмет на осъдителната присъда от 7 август 2018 г. като възнаграждение. Той не бил избягал в Германия. Напротив, в Германия искал да има подобър живот със семейството си. Живеел със семейството си в Германия от 2011 г. Никой не го бил информирал за хода на производството, което се провеждало срещу него в Полша. През 2016 г. с него се свързала адвокатка от Полша. След това той пътувал до Полша и дал показания в полицията. Освен това оставил адреса си в Германия като адрес за контакт. Със следващото писмо, което получил от полските власти, бил информиран, че е осъден с влязла в сила присъда.
- 9 На 2 ноември 2021 г. Прокуратура Аахен отправя искане до запитващата юрисдикция да обяви изпълнението на решението на Sąd Rejonowy Szczecin — Prawobrzeże (Районен съд Шчечин — Район Правобжеже) във връзка с определението на тази юрисдикция от 16 юли 2019 г. за допустимо и да наложи наказание лишаването от свобода за срок от шест месеца в съответствие с полския режим на изпълнение. Условиата за изпълнението на полското съдебно решение били налице.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 10 Запитващата юрисдикция първо представя много подробно практиката на Съда във връзка с полската съдебна реформа и правовата държава в Полша, по-конкретно решения от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), от 5 ноември 2019 г., Комисия/Полша (Независимост на общите съдилища) (C-192/18, EU:C:2019:924), от 19 ноември 2019 г., А.К. и др. (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд) (C-585/18, C-624/18 и C-625/18, EU:C:2019:982), от 15 юли 2021 г., Комисия/Полша (Дисциплинарен режим на съдиите) (C-791/19, EU:C:2021:596), от 2 март 2021 г., А.В. и др. (Назначаване на съдиите във Върховния съд — Жалби) (C-824/18, EU:C:2021:153) (включително посоченото в него решение на полския Конституционен съд от 7 октомври 2021 г.), и от 16 ноември 2021 г., Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim и др. (C-748/19—C-754/19, EU:C:2021:931), както и определения на заместник-председателя на Съда от 14 юли 2021 г., Комисия/Полша (C-204/21 R, непубликувано), и от 27 октомври 2021 г., Комисия/Полша (C-204/21 R, непубликувано, EU:C:2021:877).
- 11 Освен това се цитира подробно Предложение на Европейската комисия за Решение на Съвета относно констатирането на очевиден риск от тежко нарушение на принципите на правовата държава от страна на Република Полша COM(2017) 835 final, като се споменават и две решения на Европейския съд по правата на човека, по-конкретно двете издадени срещу Полша решения от 7 май 2021 г. (Xero Flor w Polsce sp. z o. o. c/y Полша (жалба № 4907/18) и от 8 ноември 2021 г. (Dolińska-Ficek и Ozimek/Полша, жалби № 49868/19 и № 57511/19).
- 12 По първия въпрос: цитираната съдебна практика и мерките на Комисията водят запитващата юрисдикция до извода, че въз основа на обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни относно функционирането на съдебната система в Полша има основание да се приеме, че към датата на решението на Sąd Rejonowy Szczecin — Prawobrzeże (Районен съд Шчечин — Район Правобжеже) от 7 август 2018 г. и към датата на решението на този съд от 16 юли 2019 г. условията в полската съдебната система са били несъвместими с основното право на М. Д. на справедлив съдебен процес, което произтича от член 47, втора алинея от Хартата.
- 13 Следователно е спорно дали решението, което трябва да бъде прието на основание член 3, параграф 4 от Рамково решение 2008/909, по въпроса дали на 7 август 2018 г., съответно на 16 юли 2019 г., съдебната система в Република Полша е била в съответствие с принципа на върховенството на закона, произтичащ от член 2 ДЕС и дали е било спазено основното право на М. Д. на справедлив съдебен процес съгласно член 47, втора алинея от Хартата, е задължение на съда на държавата членка, сезиран да се произнесе

с решение за допускането на изпълнение на съдебно решение, или в това отношение става дума за въпрос от компетентността на Съда на Европейския съюз, който се отнася до „тълкуването на [Договорите]“ съгласно член 267, първа алинея, буква а) ДФЕС.

- 14 Всъщност в решение от 16 ноември 2021 г., Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim и др. (C-748/19—C-754/19, EU:C:2021:931), Съдът се е произнесъл, че член 267 ДФЕС оправомощава Съда не да прилага нормите на правото на Съюза към определен случай, а само да се произнася по тълкуването на Договорите и на актовете на институциите на Съюза.
- 15 Според запитващата юрисдикция обаче въпросът дали условията в дадена държава членка са съвместими с принципа на правовата държава, произтичащ от член 2 ДЕС, и с основното право на съответното лице на справедлив съдебен процес съгласно член 47, втора алинея от Хартата е толкова фундаментален, че не трябва да се решава от отделните съдилища на държавите членки, а еднакво от Съда съгласно член 267, първа алинея, буква а) от ДФЕС. В противен случай би съществувал рискът от правна несигурност поради различни тълкувания от съдилищата на държавите членки на разпоредби, които са основни за правната общност на Европейския съюз.
- 16 По втория въпрос: от гледна точка на запитващата юрисдикция към датата на преюдициалното запитване до Съда, въз основа на обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни относно функционирането на съдебната система в Полша, има основание да се приеме, че поради различни мерки в хода на така наречената „съдебна реформа“, условията в полската съдебна система са несъвместими със залегналата в член 2 ДЕС обща ценност на принципа на правовата държава.
- 17 В решение от 15 юли 2021 г., Комисия/Полша (Дисциплинарен режим на съдиите) (C-791/19, EU:C:2021:596) Съдът е посочил, че спазването на залегналите в член 2 ДЕС ценности — тоест и спазването на принципа на правовата държава — от дадена държава членка е условие за упражняването на всички права, произтичащи от прилагането на Договорите по отношение на тази държава членка.
- 18 Според запитващата юрисдикция от посоченото следва, че дори ако към датата на издаването на подлежащото на изпълнение решение, съответно на отнасящите се до него последващи решения, от съдебните органи на молещата държава членка, положението в дадена държава членка е съответствало на принципа на правовата държава, допускането на изпълнение на съдебно решение съгласно член 3, параграф 4 от Рамково решение 2008/909 следва да бъде отказано, ако междувременно — преди решението на Съда, който е сезиран да се произнесе с решение за допускането на изпълнение на съдебно решение — положението в молещата държава членка се е променило по такъв начин, че вече не е съвместимо с

принципа на правовата държава. Ако съответната държава членка вече не спазва принципа на правовата държава, като залегнала в член 2 ДЕС ценност, в съответствие със съображенията на Съда в посоченото решение, тя би могла да загуби правата, произтичащи от прилагането на Договорите, тоест и произтичащото от член 8 от Рамково решение 2008/909 право на признаване и изпълнение на негова осъдителна присъда от съдебните органи на друга държава членка.

- 19 В това отношение също е спорно дали решението по въпроса дали Република Полша (вече) не спазва залегналата в член 2 ДЕС ценност на правовата държава и следователно губи своите права, произтичащи от прилагането на Договорите, може да бъде прието от съдилищата на държавите членки или съгласно член 267, първа алинея, буква а) ДФЕС е задължение само на Съда на Европейския съюз.
- 20 Отговорът на този въпрос е от значение за настоящото производство, тъй като дори да се приеме — противно на становището на запитващата юрисдикция — че към датата на решенията на Sąd Rejonowy Szczecin — Prawobrzeże (Районен съд Шчечин — Район Правобжеже) от 7 август 2018 г. и от 16 юли 2019 г. условията в Полша не са били съвместими с основното право на справедлив съдебен процес, въз основа на текущото развитие при всички случаи са налице конкретни основания да се заключи, че залегналият в член 2 ДЕС принцип на правовата държава (вече) не се спазва в Република Полша.
- 21 В подкрепа на това становище запитващата юрисдикция посочва, че Република Полша не е изпълнила, съответно не е изпълнила в достатъчна степен определението за привременни мерки на заместник-председателя на Съда от 14 юли 2021 г. по дело C-204/21, поради което с определение от 27 октомври 2021 г. заместник-председателят на Съда на Европейския съюз налага имуществена санкция в размер на 1 000 000 EUR на ден.
- 22 С решение от 7 октомври 2021 г., в отговор на решение от 2 март 2021 г., A.B. и др. (Назначаване на съдиите във Върховния съд — Жалби) (C-824/18, EU:C:2021:153), полският Конституционен съд постановява, че части от правото на Съюза, по-специално опитът на Европейския съд да се намеси в полската съдебна система, нарушават полската конституция.
- 23 От посоченото запитващата юрисдикция заключава, че Република Полша вече не се счита обвързана от предимството на правото на Съюза.
- 24 По третия въпрос: в рамките на този въпрос запитващата юрисдикция се връща към решение на Съда от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), в което Съдът мотивира необходимостта от преценката на конкретно нарушение на основните права, съответно на заплахата за основните права, с оглед на европейската заповед за арест, с текста на съображение 10 от

Рамково решение 2002/584, който предоставя на Европейския съвет монопол върху решенията за спирането на механизма на европейската заповед за арест.

- 25 В Рамково решение 2008/909 обаче няма подобна разпоредба. Следователно е спорно дали и в настоящия случай — в съответствие с двуетапната схема за преценка, установена от Съда в решението от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586) — следва да се прецени дали поради осъдителната присъда, която е издадена срещу него от Sąd Rejonowy Szczecin — Prawobrzeże (Районен съд Шчечин — Район Правобжеже) на 7 август 2018 г., във връзка с решението на този съд от 16 юли 2019 г., M. D. е бил изложен на реален риск от нарушение на основното му право на независим съд и оттам на нарушение на същественото съдържание на основното му право на справедлив съдебен процес.
- 26 Според запитващата юрисдикция не е необходима конкретна преценка на нарушение, съответно на заплахата за основните права на M. D., тъй като Рамково решение 2008/909 не съдържа разпоредба, която е подобна на съображение 10 от Рамково решение 2002/584. Освен това, той се позовава на решение на Съда от 27 май 2019 г., OG и PI (Прокуратури на Любек и Цвикау) (C-508/18 и C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), което се отнася и до обхвата на изискването за независимост на юрисдикциите и в което Съдът постановява, че самата абстрактна възможност за политическа намеса от страна на министъра на правосъдието е достатъчна, за да се приеме, че е възможно германските прокуратури да бъдат изложени на риск да бъдат повлияни от изпълнителната власт при вземането на решение за издаване на европейска заповед за арест. По тази причина германските прокуратури не могат да бъдат определени като „издаващ съдебен орган“ по смисъла на член 6, параграф 1 от Рамково решение 2002/584.
- 27 Според запитващата юрисдикция двуетапната схема, която е разработена от Съда във връзка с изпълнението на европейска заповед за арест, също не може да се приложи по аналогия към решението за изпълнението на съдебно решение, тъй като съответните въпроси не са сравними.
- 28 В посоченото решение от 25 юли 2018 г. Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586) Съдът посочва по-конкретно, че — след установяване на обективно нарушение на принципа на правовата държава — на втория етап следва да се прецени дали след предаването му на издаващия съдебен орган съответното лице ще се изложи на реален риск от нарушение на основното му право на независим съд и оттам на нарушение на същественото съдържание на основното му право на справедлив съдебен процес. Следователно предмет на изискваната от Съда конкретна преценка е прогноза за хода на производството, която се очаква след изпълнението на европейската заповед за арест. Според запитващата юрисдикция обаче Съдът не изисква *последващо* разглеждане

на въпроса дали именно издаването на европейската заповед за арест е нарушило основното право на съответното лице на независим съд.

- 29 Поради самото си естество, прогнозно решение в настоящия случай не е възможно, тъй като производството по издаване на решението, с което се допуска изпълнение на съдебно решение, е ограничено в двустранните отношения между Федерална република Германия и Република Полша.
- 30 Следователно в настоящия случай би била възможна само преценка дали установеното на първи етап нарушение на принципа на правовата държава, на втори етап се е отразило и на конкретния случай. Когато обаче, както в настоящия случай в Република Полша, независимостта на съдилищата като цяло бъде ограничена чрез структурни намеси в съдебната система, не е възможно производство, при което да бъде изключено нарушение на основното право на справедлив съдебен процес. Дали съдебните реформи, които вече са приети на 7 август 2018 г., съответно на 16 юли 2019 г., са се отразили на решението на Sąd Rejonowy Szczecin — Prawobrzeże (Районен съд Шчечин — Район Правобжеже) впоследствие вече не може да се установи. Във всеки случай тази възможност не може да бъде изключена с необходимата сигурност.
- 31 От изложеното следва, че не е необходима преценка на конкретно нарушение на основните права или на заплаха за основните права, ако националният съд на изпълняващата държава членка, който е сезиран да се произнесе с решение за допускането на изпълнение на съдебно решение, на основание член 3, параграф 4 от Рамково решение 2008/909 във връзка с член 2 ДЕС откаже признаването на съдебното решение, тъй като към датата на решението, с което се допуска изпълнението, съдебната система в молещата държава членка вече не функционира съгласно зaleгналия в член 2 ДЕС принцип на правовата държава.
- 32 По четвъртия въпрос запитващата юрисдикция не излага съображения.